

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Mirek (przewodniczący)
SSN Jarosław Matras (sprawozdawca)
SSN Barbara Skoczowska

Protokolant Agnieszka Niewiadomska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Małgorzaty Kozłowskiej,
w sprawie **Z. C.**

skazanego z art. 278 § 2 k.k. oraz art. 284 § 2 k.k.
w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 12 § 1 k.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 10 kwietnia 2025 r.,
kasacji wniesionej przez obrońcę
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 21 marca 2024 r., sygn. akt II AKa 414/23,
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Sosnowcu
z dnia 31 maja 2023 r., sygn. akt IV K 111/22,

**I. uchyla zaskarżony wyrok w zakresie rozstrzygnięcia co do
obowiązku naprawienia szkody oraz zmienione tym wyrokiem
rozstrzygnięcie zawarte w wyroku Sądu Okręgowego w Sosnowcu
w pkt 4a i b;**

**II. oddala kasację w pozostałym zakresie jako oczywiście
bezzasadną;**

III. zarządza zwrócenie Z. C. uiszczonej opłaty od kasacji w kwocie 750 (siedemset pięćdziesiąt) zł;

IV. zwalnia skazanego od wydatków postępowania kasacyjnego.

Jarosław Matras Piotr Mirek Barbara Skoczowska

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 31 maja 2023 r. w sprawie o sygn. akt IV K 111/12, Sąd Okręgowy w Sosnowcu orzekł, co następuje:

- „1. uznaje oskarżonego za winnego tego, że w dniu 12 września 2019 roku w S. przywłaszczył sobie powierzone mu mienie w postaci obcego pieniądza w kwocie 1995,00 euro, stanowiącej równowartość 8 658,30 zł na szkodę T. J. , czym wyczerpał znamiona występku z art. 284 § 2 k.k. i za to na podstawie art. 284 § 2 k.k. wymierza mu karę 4 (czterech) miesięcy pozbawienia wolności;*
- 2. uznaje oskarżonego za winnego tego, że w okresie od 1 października 2021 roku do 3 listopada 2021 roku w S., działając w krótkich odstępach czasu i w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, przywłaszczył sobie powierzone mu mienie znacznej wartości w postaci obcego pieniądza w łącznej kwocie 71 730,00 euro, stanowiącej równowartość 329 958,00 zł na szkodę T. J. , czym wyczerpał znamiona przestępstwa z art. 284 § 2 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 12 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 57b k.k. wymierza mu karę 1 (jednego) roku i 4 (czterech) miesięcy pozbawienia wolności;*
- 3. na podstawie art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 23 czerwca 2020 roku w zw. z art. 4 § 1 k.k. łączy kary pozbawienia wolności orzeczone wobec oskarżonego w punktach 1 i 2 wyroku i w ich miejsce wymierza mu karę łączną 1 (jednego) roku i 4 (czterech) miesięcy pozbawienia wolności;*
- 4. na podstawie art. 46 § 1 k.k. zobowiązuje oskarżonego do naprawienia w całości szkody wyrządzonej;*

- a) *przestępstwem przypisanym mu w punkcie 1 wyroku poprzez zapłatę na rzecz oskarżycielki posiłkowej T. J. kwoty 8 658,30 zł (osiem tysięcy sześćset pięćdziesiąt osiem złotych 30/100);*
- b) *przestępstwem przypisanym mu w punkcie 2 wyroku poprzez zapłatę na rzecz oskarżycielki posiłkowej T. J. kwoty 329 958.00 zł (trzysta dwadzieścia dziewięć tysięcy dziewięćset pięćdziesiąt osiem złotych);”*

Po wniesieniu apelacji przez obrońcę, Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z dnia 21 marca 2024 r., w sprawie II AKa 414/23 orzekł, co następuje:

- „1. *zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 4 a) i b) w ten sposób, że orzeczony w nich obowiązek naprawienia szkody polegać ma na zapłacie wskazanych tam kwot na rzecz spadkobiercy albo spadkobierców zmarłej T. J. po stwierdzeniu nabycia spadku;*
- 2. *w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy;*

Kasację od tego wyroku wniósł obrońca skazanego, który zaskarżył wyrok w całości. Zarzucając wyrokowi:

- „1. *obrazę przepisów postępowania, tj. art. 439 § 1 pkt. 7 poprzez orzeczenie o obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej względem pokrzywdzonej w sytuacji, gdy w trakcie postępowania odwoławczego zmarła pokrzywdzona T.J., nie posiadając w chwili śmierci żadnej osoby najbliższej, w trakcie postępowania karnego nie ujawniono również żadnych innych spadkobierców, wobec czego brak osób uprawnionych do spadku po pokrzywdzonej (lub ich nie ustalenie w toku postępowania karnego albo odrębnego postępowania spadkowego) wykluczało w ogóle możliwość orzeczenia obowiązku naprawienia szkody, a wydanie przez Sąd Apelacyjny w Katowicach orzeczenia odmiennej treści uniemożliwia wykonanie skarżonego wyroku.*
- 2. *obrazę przepisów postępowania, tj. art. 433 § 2 kpk i art. 457 § 3 kpk, w zw. z 7 kpk polegającą na zaniechaniu dokonania przez Sąd Apelacyjny wszechstronnej kontroli odwoławczej poprzez pozorne, a nie wnikliwe, rzetelne i wyczerpujące odniesienie się do zarzutów apelacji, w szczególności:*
 - *w zakresie nieścisłości, braku logiki zeznań pokrzywdzonej T. J. oraz świadków K. T. i E. T.*

- *oceny wiarygodności zeznań pokrzywdzonej T. J. oraz świadków K. T. i E. T.*”, wniósł, o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W roku rozprawy kasacyjnej prokurator wniósł o oddalenie kasacji jako oczywiście bezzasadne, podtrzymując tym samym stanowisko prokuratora w pisemnej odpowiedzi na kasację.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się zasadna w pkt 1, przy czym Sąd Najwyższy nie podzielił stanowiska skarżącego jakoby uchybienie wskazane w kasacji miało postać ujętą w art. 439 § 1 pkt 7 k.p.k. Natomiast co do zarzutu w pkt 2, kasacja została oddalona jako oczywiście bezzasadna i w tym zakresie uzasadnienie, zgodnie z treścią art. 535 § 3 k.p.k., nie zostanie sporządzone. Wracając zatem do zarzutu wskazanego w pkt 1 kasacji trzeba na wstępie stwierdzić, że opisane uchybienie w tym zarzucie, tj. orzeczenie sądu odwoławczego zawarte w pkt 1 wyroku, w którym nałożono obowiązek naprawienia szkody z art. 46 § 1 k.k. na osoby, które zostaną w przyszłym postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku wskazane jako spadkobiercy pokrzywdzonej (która zmarła po wydaniu wyroku przez sąd pierwszej instancji), nie mieści się w formule wskazanej w art. 439 § 1 pkt 7 k.p.k. Orzeczenie w tym zakresie nie jest przecież sprzeczne w swojej treści. O sprzeczności takiej stanowią dwa różne (odmienne) rozstrzygnięcia dotyczącej jednej kwestii. Tymczasem, wyraźnie, bez wewnętrznej sprzeczności w określeniu tego obowiązku, wskazano kto kwoty obowiązku naprawienia szkody będzie mógł uzyskać (przyszli spadkobiercy lub spadkobierca), a to już wyłącza możliwość kwalifikowania tej okoliczności na podstawie wskazanego przepisu (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 września 2010 r., II KK 42/10, OSNKW 2010, z. 11, poz. 101; z dnia 26 listopada 2024 r., III KK 539/24, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2013 r., V KK 71/13). Niemniej jednak, pomimo wadliwej kwalifikacji uchybienia opisanego w zarzucie kasacji, jest oczywiste – chociażby uwzględniając treść uzasadnienia kasacji (por. art. 426 § 1 k.p.k.) – że istotą kasacji jest naruszenie prawa materialnego, tj. art. 46 § 1 k.k. W tym układzie, mając na uwadze jasno opisane uchybienie, fakt zakwalifikowania go wadliwie, nie zwalnia Sądu Najwyższego od

jego rozpoznania, zważywszy na okoliczność, iż orzeczono w tej sprawie wobec skazanego bezwzględłą karę pozbawienia wolności (art. 526 § 1 k.p.k. i art. 536 k.p.k.). Trzeba wyraźnie stwierdzić, że fakt śmierci pokrzywdzonej i brak ustalonych osób najbliższych, upoważniał prokuratora – na podstawie art. 52 § 1 *in fine* k.p.k. – do wykonywania praw pokrzywdzonego. Z tego powodu oczywiste staje się, że w trakcie postępowania odwoławczego mógł on podejmować czynności i oświadczenia w zakresie nałożonego obowiązku naprawienia szkody. Rzecz jednak w tym, że o ile prokurator był uprawniony do złożenia stosownego wniosku, to nie mógł być beneficjentem tego świadczenia, a orzekając o naprawieniu szkody – zgodnie z art. 46 § 1 k.p.k. – stosuje się przepisy prawa cywilnego. W prawie cywilnym, w przypadku śmierci strony procesu, nie jest możliwe orzeczenie odszkodowania (odpowiednika obowiązku naprawienia szkody w prawie karnym) na rzecz nieustalonej osoby, a postępowanie wówczas podlega zawieszeniu z urzędu (art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c.). Skoro zatem w prawie cywilnym nie można orzec na rzecz nieznanej osoby (nieustalonej w dacie orzekania jako osoba, która wstąpiła w prawa strony procesu), to również nie jest możliwe takie orzeczenie na podstawie art. 46 § 1 k.k. W układzie, gdy pokrzywdzona nie miała osób najbliższych, sąd odwoławczy w takiej sytuacji winien uchylić nałożony obowiązek, albowiem nie był on wówczas wykonalny (por. art. 196 § 1 k.k.w. oraz art. 107 § 1 i 2 k.p.k.). Dodać należy, że ustalenie w prawomocnym wyroku skazującym sprawstwa przywłaszczenia mienia oraz wysokości mienia przywłaszczonego będzie wiążące dla sądu cywilnego (art. 11 k.p.c.), jeśli z pozwem przeciwko skazanemu wystąpi spadkobierca pokrzywdzonej, oczywiście już po przeprowadzeniu i zakończeniu postępowania spadkowego.

Z tego powodu uznając, że sąd odwoławczy dopuścił się rażącego naruszenia prawa karnego materialnego, tj. art. 46 k.k., która to obraza miała oczywisty wpływ na wydanie wyroku, Sąd Najwyższy uchylił rozstrzygnięcie zawarte w pkt 1 wyroku sądu odwoławczego oraz zmienione tym rozstrzygnięciem orzeczenie o nałożeniu obowiązku naprawienia szkody w wyroku sądu pierwszej instancji. Z uwagi na przedstawioną wyżej argumentację, jest oczywiste, że zbędne było wydanie orzeczenia następczego.

[J.J.]

[a.]

Jarosław Matras

Piotr Mirek

Barbara Skoczowska